

Decembrie 2023

Mental Health Europe

Raport privind impactul legislației asupra migranților cu dizabilități psihosociale

Disclaimer: Acest document a fost tradus din limba engleză cu ajutorul unui software de traducere automată, prin urmare, acuratețea traducerii nu este garantată.

Utilizarea acestor materiale trebuie să includă o mențiune oficială a sursei.

Niciunul dintre aceste materiale nu poate fi modificat sau adaptat fără autorizația scrisă expresă a Mental Health Europe.

© Decembrie 2022, Mental Health Europe

Sănătatea mintală și migrația
Impactul reglementărilor asupra migranților cu dizabilități
psihosociale
Un studiu european privind sănătatea mintală

Cuprins

Fond	2
Ce este Pactul UE privind migrația și azilul?	3
Ce este Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități?	3
Către o abordare a azilului în conformitate cu Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (UNCRPD)	4
Alte preocupări privind abordarea UE față de migranți și refugiați.....	9
Recomandări cheie	11
Concluzii	12

Fond

Migrația face parte integrantă din societățile favorabile incluziunii. Migranții și refugiații se confruntă cu diverși factori de stres și provocări care se intersectează și care le afectează negativ sănătatea fizică și mentală. Acești factori de stres pot fi resimțiți în diferite etape ale procesului de migrație. De exemplu, în țara de origine, în situații precum războiul și strămutarea forțată, de-a lungul rutelor de migrație, cum ar fi traversarea Mării Mediterane, și în timpul condițiilor dificile de primire în țara de destinație, cu perioade lungi de limbo juridic. Acestea nu numai că exacerbează problemele de sănătate mintală existente, dar pot, de asemenea, declanșa altele noi. În timp ce persoanele care trăiesc în situații vulnerabile au o probabilitate mai mare de a se confrunța cu factori de risc sporțiți pentru sănătatea mintală, acestea au, de asemenea, o probabilitate mai mică de a se confrunța cu factori de protecție a sănătății mintale. Migranții și refugiații au mai multe șanse de a suporta o povară inegală și, de asemenea, au mai puține șanse de a beneficia de un sprijin adaptat pentru sănătatea mintală.

În Europa, pandemia COVID-19, războiul din Ucraina, criza climatică, creșterea costului vieții și așa mai departe au avut un impact semnificativ asupra sănătății mintale a persoanelor care trăiesc în situații vulnerabile, inclusiv a migranților și a refugiaților, care era deja o problemă de îngrijorare cu mult înainte de policriză. Deși este posibil ca politicile privind migrația să nu se axeze în mod explicit pe sănătatea mintală, legătura dintre migrație, azil și sănătatea mintală este un aspect semnificativ pe care factorii de decizie politică și profesioniștii din domeniu ar trebui să îl ia în considerare. Procedurile de azil și condițiile din centrele de primire, accesul la servicii holistice și centrate pe persoană, integrarea, printre altele, toate acestea au un impact asupra sănătății mintale și a bunăstării migranților. În prezent, din cauza deficiențelor și nedreptăților din sistemul de azil al Uniunii Europene (UE) și a marjei largi de manevră a statelor membre în gestionarea migrației, nu există un sprijin și servicii uniforme pentru a aborda factorii determinanți sociali și de sănătate (inclusiv sănătatea mintală) pentru acest grup de populație.

Acest studiu își propune să identifice impactul reglementărilor și politicilor care afectează migranții cu dizabilități psihosociale. Acesta se referă în principal la propunerea de Pact al Uniunii Europene privind azilul și migrația și la impactul propunerii asupra reglementărilor de screening privind adulții vulnerabili. Acesta investighează modul în care propunerea respectă abordarea drepturilor omului prevăzută în Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (UNCPRD). În plus, pentru a pune în lumină nevoile actuale de sănătate mintală ale migranților, acest articol transmite, de asemenea, preocupările actuale cu privire la abordarea Uniunii Europene față de migranți și refugiați.

Scopul acestui document este de a facilita satisfacerea nevoilor specifice și intersectoriale ale migranților și refugiaților prin intermediul unei abordări psihosociale și a drepturilor omului în materie de sănătate mintală. Negocierile privind Pactul privind migrația și azilul intră în faza finală, în timp ce Comisia Europeană, Consiliul și Parlamentul încearcă să ajungă la un acord, iar adoptarea finală a pachetului complet este așteptată până în aprilie 2024.¹ Argumentele pentru o acțiune urgentă sunt clare. Sunt necesare inițiative și resurse concrete pentru a răspunde provocărilor unice cu care se confruntă migranții și refugiații. UE și statele membre trebuie să pună în aplicare o abordare cuprinzătoare și multisectorială a sănătății mintale, să consolideze sistemele, inclusiv sistemul de azil

---

¹ Consiliul UE și Consiliul European, "Pactul privind migrația și azilul", disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/#:~:text=The%20reform%20of%20the%20common,as%20well%20as%20secondary%20movements>

al UE, și să mobilizeze diferite părți interesate pentru a pune în aplicare promovarea, prevenirea și sprijinul integrat al sănătății mintale la toate nivelurile.

Ce este Pactul UE privind migrația și azilul?

Pactul UE privind migrația și azilul² (denumit în continuare "Pactul") este un set de regulamente, politici și recomandări în domeniile migrației, azilului, integrării și gestionării frontierelor. Pactul are rolul de a dicta agenda UE în materie de migrație, de a aborda și de a depăși blocajul politic de lungă durată dintre statele membre în ceea ce privește reformarea politicii UE în materie de azil și migrație de numeroși ani.

Potrivit Comisiei Europene, Pactul propus în septembrie 2020, este conceput pentru "a gestiona și normaliza migrația pe termen lung, oferind certitudine, claritate și condiții decente pentru persoanele care sosesc în UE. De asemenea, acesta urmărește să stabilească o abordare comună a migrației și azilului, bazată pe solidaritate, responsabilitate și respectarea drepturilor omului".³ Înainte de alegerile europene din iunie 2024, Comisia Europeană, Consiliul și Parlamentul urmăresc să ajungă la un acord cu privire la reformele-cheie ale Pactului privind migrația și azilul.

Cu toate acestea, în timp ce Pactul lasă o anumită marjă de manevră pentru ca statele membre solidare să primească migranții forțați care sosesc în perioade de criză, acesta riscă, de asemenea, să adâncească situațiile prelungite:⁴ și refugierea.⁵ Pactul 2020 pare să confirme faptul că, pentru cei care speră să găsească adăpost în Uniunea Europeană, este puțin probabil ca climatul să devină mai primitor în curând. Unul dintre elementele constitutive ale pactului este o verificare obligatorie a noilor sosiri la frontierele externe, precum și a persoanelor reținute pe teritoriul UE. Propunerile vizează direcționarea rapidă a persoanelor sosite către procedura aplicabilă, inclusiv identificarea persoanelor care au puține șanse de a beneficia de protecție în UE în cel mai scurt timp posibil.

Ce este Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități?

Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (UNCRPD) este un tratat internațional privind drepturile omului adoptat în 2006, care reafirmă faptul că toate persoanele cu dizabilități trebuie să se bucure de toate drepturile omului și libertățile fundamentale. Convenția promovează drepturile persoanelor cu dizabilități și subliniază faptul că toate persoanele cu dizabilități au dreptul de a participa la viața civilă, politică, economică, socială și culturală a comunității. Adoptarea UNCRPD a avut implicații și pentru sistemele de sănătate mintală, deoarece Comitetul pentru drepturile persoanelor cu handicap, însărcinat cu monitorizarea respectării acestei convenții, a declarat în jurisprudența sa că instituționalizarea și internarea fără consimțământ și/sau tratamentul fără consimțământ, izolarea și reținerea efectuate pe baza unei deficiențe, a unui handicap sau a unei

---

² Comisia Europeană, "Pachetul privind migrația și azilul: Documentele noului Pact privind migrația și azilul adoptate la 23 septembrie 2020", disponibil la: https://commission.europa.eu/publications/migration-and-asylum-package-new-pact-migration-and-asylum-documents-adopted-23-september-2020_en

³ Comisia Europeană, "What is the New Pact on Migration and Asylum of the EU?", disponibil la: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/new-pact-migration-and-asylum_en#:~:text=What%20is%20the%20New%20Pact,process%20for%20the%20European%20Union

⁴ În acest moment, refugiații sunt prinși într-o stare de incertitudine: deși nu se pot întoarce acasă în siguranță, nu li s-a acordat nici dreptul de ședere permanentă pentru a rămâne în altă țară.

⁵ Reflecția se referă la returnarea sau expulzarea forțată a persoanelor într-o țară în care acestea pot fi persecutate, supuse unor vătămări grave sau în care viața sau libertatea lor este amenințată.

stări de sănătate reale sau percepute - cum ar fi problemele de sănătate mintală sau dizabilitățile psihosociale - încalcă drepturile omului.

CNUDPH a schimbat modul în care înțelegem dizabilitatea, inclusiv dizabilitatea psihosocială. Această schimbare importantă este menționată ca o schimbare de paradigmă: de la un model biomedical la un model psihosocial al sănătății mintale. CNUDPH cere ca serviciile de sănătate mintală să se îndepărteze de practicile coercitive, excesiv de medicalizate și izolatoare și să se orienteze către sisteme care respectă drepturile omului, care sunt bazate pe comunitate, care oferă sprijin și care permit persoanelor cu dizabilități psihosociale să trăiască independent. UNCRPD a fost semnată și ratificată de Uniunea Europeană și de toate statele sale membre, impunând celor responsabili obligația de a respecta și de a proteja drepturile persoanelor cu dizabilități, inclusiv cele psihosociale. Acest lucru impune, de asemenea, ca legislațiile naționale privind sănătatea mintală să fie mai mult orientate spre social și mai puțin spre medical și să fie în conformitate cu UNCRPD.

Către o abordare a azilului în conformitate cu Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (UNCRPD)

Reglementările și politicile în domeniul migrației au consecințe profunde asupra modului în care sunt tratate ființele umane la intrarea pe teritoriul UE și asupra capacității actorilor umanitari de a oferi asistență migranților. Deși este posibil ca reglementările, politicile și recomandările în domeniul migrației să nu se axeze în mod explicit pe sănătatea mintală, legătura dintre migrație, azil și sănătatea mintală este un aspect semnificativ pe care factorii de decizie politică și profesioniștii din domeniu ar trebui să îl ia în considerare. Abordarea aspectelor legate de sănătatea mintală în cadrul migrației și consolidarea incluziunii persoanelor cu handicap prin reducerea sau eliminarea barierelor și/sau furnizarea de măsuri speciale suplimentare ar trebui să corespundă în primul rând cadrului UNCRPD. Pe scurt, UNCRPD este imperativ, de asemenea, în contextul reformelor în materie de azil, pentru a îmbunătăți mecanismele de identificare și de abordare a nevoilor individuale și a vulnerabilităților legate de sănătatea mintală și de dizabilitățile psihosociale.

În timp ce sănătatea mintală în general se bucură de mai multă vizibilitate, mai sunt cu siguranță multe de făcut pentru ca o abordare bazată pe drepturile omului să fie aplicată în mod consecvent și eficient. În general, necesitatea de a evalua și de a aborda nevoile legate de vulnerabilitatea solicitanților de azil este larg acceptată, ca parte a procesului de migrație,⁶, deși punerea în aplicare a unor astfel de practici nu este garantată. De exemplu, acest lucru depinde de interpretarea și punerea în aplicare de către statele membre a măsurilor convenite. Fiind un instrument puternic pentru a contribui la realizarea drepturilor persoanelor cu handicap, inclusiv a problemelor de sănătate mintală și a dizabilităților psihosociale ale persoanelor, CNUDPH stabilește abordări care se aplică, de asemenea, la modul în care sunt concepute și puse în aplicare reglementările de screening pentru a asigura incluziunea și protecția refugiaților. Mai jos prezentăm articolele relevante din CDPD ONU.

[Nediscriminarea \(articolul 5\)](#)

În conformitate cu articolul 5, UNCRPD stipulează că toate persoanele sunt egale în fața legii. Ca atare, guvernele ar trebui să interzică toate formele de discriminare pe baza dizabilității și să asigure o protecție eficientă împotriva discriminării pe motive de handicap. În acest sens, guvernele ar trebui să

---

⁶ EASO (2021), Vulnerabilitatea în contextul cererilor de protecție internațională, disponibil la: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6d8c0c45-77e6-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>

se asigure că persoanele cu handicap au la dispoziție locuințe rezonabile și specializate în funcție de nevoi. În plus, sunt adesea necesare măsuri specifice pentru a crea în practică egalitatea pentru persoanele cu handicap, inclusiv problemele de sănătate mintală și handicapurile psihosociale, măsuri care sunt permise în temeiul Convenției.

Ce înseamnă acest lucru pentru politicile de migrație?

Acest articol subliniază faptul că persoanele cu handicap nu ar trebui să fie discriminate în nicio fază a procesului de migrație, inclusiv în ceea ce privește selecția. Aceasta include asigurarea faptului că persoanele cu dizabilități psihosociale au acces egal la informații, servicii și oportunități pe parcursul procedurilor.

Regulamentul urmărește ca procesul de screening să se desfășoare "într-o perioadă cât mai scurtă posibil",⁷ și permite o durată maximă de 5 zile (10 zile în situații excepționale) în cazuri sau situații rare, dificile. Poate că cel mai grav dezavantaj al acestui sistem accelerat este riscul sporit de erori de procedură și de tratare necorespunzătoare a cererilor de azil. Constrângerile stricte de timp pot duce la ignorarea nevoilor de protecție ale solicitanților, în timp ce accesul acestora la asistență juridică și capacitatea lor de a-și exercita în mod corespunzător dreptul de a contesta deciziile negative sunt limitate.⁸ Astfel de procese de verificare reprezintă un punct de îngrijorare primară, deoarece conțin riscuri potențiale pentru drepturile omului și sănătatea mintală a migranților.

Regulamentele de screening prevăd, de asemenea, o așa-numită evaluare a vulnerabilității. În conformitate cu articolul 21 din actuala Directivă privind condițiile de primire, statele membre trebuie să ia în considerare situația specifică a persoanelor vulnerabile, cum ar fi "*minorii, minorii neînsoțiți, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă, ... persoanele cu boli grave, persoanele cu tulburări mintale și persoanele care au fost supuse la ... alte forme grave de violență psihologică, fizică sau sexuală...*"⁹ în legislația națională în timpul punerii în aplicare. În urma analizei, spre deosebire de UNCPRD, această dispoziție aplică un limbaj în conformitate cu înțelegerea biomedicală a dizabilității și a sănătății mintale.¹⁰ Mai mult, solicitarea autorităților de a efectua examinări la simpla observare a "*unui handicap fizic sau mental identificabil imediat*", riscă să treacă cu vederea diversitatea persoanelor cu handicap și să ducă la o discriminare de facto.¹¹ În cazul persoanelor cu probleme de sănătate mintală și cu dizabilități psihosociale, verificările corespunzătoare ale vulnerabilității de screening pot fi complexe și necesită timp și un număr adecvat de profesioniști instruiți și sprijin accesibil, inclusiv personal care să fie sensibil la gen, la dizabilități și la cultură, precum și interpreți calificați. Acestea trebuie să se desfășoare într-un mediu adecvat și sigur, pentru a evita prejudicii

---

⁷ Propunerea COM(2020) 612 final a Comisiei Europene din 23 septembrie 2020 de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de introducere a unui control al resortisanților țărilor terțe la frontierele externe și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 și (UE) 2019/8, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020PC0612>, p. 13.

⁸ Consiliul European pentru Refugiați și Exilați (2019), "Border Procedures: Not a Panacea", disponibil la: <https://ecre.org/policy-note-border-procedures-not-a-panacea/>

⁹ Directiva 2013/33/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a condițiilor de primire a solicitanților de protecție internațională (reformare), disponibilă la: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN>

¹⁰ Mental Health Europe (2023), "Promoting understanding of the Psychosocial Model of Mental Health", disponibil la: <https://www.mhe-sme.org/mhe-releases-psychosocial-toolkit/>

¹¹ Propunerea COM(2020) 612 final a Comisiei Europene din 23 septembrie 2020 de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de introducere a unui control al resortisanților țărilor terțe la frontierele externe și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 și (UE) 2019/8, disponibilă la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020PC0612>

suplimentare la adresa bunăstării și demnității persoanelor care s-au confruntat deja cu dificultăți imense și sunt expuse la factori de risc sporit în materie de sănătate mintală.

În cadrul procesului de migrație din UE, acest articol arată clar necesitatea unor proceduri de selecție care să fie incluzive, accesibile și lipsite de discriminare, asigurând că persoanele cu dizabilități psihosociale beneficiază de oportunități și protecție egale.

[Adaptarea rezonabilă \(articolul 2\)](#)

Articolul 2, care se suprapune cu articolul 5 din CNUDPH, include în mod explicit conceptul de adaptare rezonabilă în cadrul principiului nediscriminării. Articolul recunoaște că amenajarea rezonabilă este vitală pentru ca persoanele cu handicap să se bucure și să își exercite drepturile în condiții de egalitate cu ceilalți.

Ce înseamnă acest lucru pentru politicile de migrație?

Articolul 2 se referă la principiul asigurării unor adaptări rezonabile pentru a asigura exercitarea egală a drepturilor. În contextul screening-ului, acest lucru poate implica ajustarea procedurilor sau oferirea de sprijin pentru a răspunde nevoilor persoanelor cu dizabilități psihosociale în timpul procesului de screening. Pe parcursul unor astfel de perioade de timp prelungite, solicitanții de azil riscă să fie ținuti în detenție de facto, prin urmare, este esențial ca propunerea să asigure transferul rapid al persoanelor din centrele de frontieră către un loc de cazare adecvat, indiferent de statutul lor, în așteptarea unei evaluări complete și echitabile.¹²

Condițiile de locuit supraaglomerate sau inadecvate¹³ pot afecta negativ sănătatea mintală.¹⁴ Indiferent dacă o persoană are probleme de sănătate mintală sau dizabilități psihosociale, "*mulți deținuți suferă efecte psihologice și fizice ca urmare a detenției lor*"¹⁵ și, prin urmare, "*detenția ar trebui să fie o soluție de ultimă instanță care să fie utilizată numai în circumstanțe specifice și limitate*".¹⁶

[Accesibilitate \(articolul 9\)](#)

În ceea ce privește accesibilitatea și comunicarea efectivă, articolul 9 din CNUDPH subliniază faptul că persoanele cu handicap au dreptul de a avea acces la toate aspectele societății în condiții de egalitate cu ceilalți, inclusiv la mediul fizic, la transport, la informații și comunicații, precum și la alte facilități și servicii oferite publicului. Măsurile adecvate ar trebui să implice elaborarea și monitorizarea standardelor și a orientărilor pentru serviciile și facilitățile publice pentru a se asigura că serviciile sunt accesibile. De exemplu, ar trebui să se ofere formare în materie de accesibilitate pentru profesioniștii din prima linie pentru a promova în continuare practicile incluzive, pentru a îmbunătăți standardele

---

¹² Comitetul Internațional de Salvare (2021), "Joint NGO Policy Brief on the Screening Regulation Proposal", disponibil la: https://eu.rescue.org/sites/default/files/2021-05/Screening%20Policy%20Brief_0.pdf

¹³ Reuters (2022), "Netherlands must bring asylum centres up to EU standard, court says", disponibil la: <https://www.reuters.com/world/europe/court-orders-dutch-state-bring-asylum-centers-up-eu-standard-2022-10-06/>

¹⁴ EASO (2021), "Consultations with Applicants for International Protection on Mental Health A participatory approach supported by Member State authorities and civil society", disponibil la: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/Consultations_with_Applicants_for_International_Protection_on_Mental_Health.pdf

¹⁵ UNHCR (2012), "Detention Guidelines", paragraful 63 privind nevoile speciale ale solicitanților de azil cu dizabilități, disponibil la: <https://www.refworld.org/pdfid/503489533b8.pdf>

¹⁶ M.M Mentzelopoulou & N. Barlaoura European Parliament ResearchService (2023), "Detention of migrants A measure of last resort", disponibil la: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)753926](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)753926)

de calitate și pentru a sprijini procedurile echitabile în conformitate cu standardele internaționale (și cu cele ale UE).¹⁷

Ce înseamnă acest lucru pentru politicile de migrație?

Reglementările privind depistarea ar trebui să se axeze pe nevoile diverse ale refugiaților cu dizabilități psihosociale, oferind formate de comunicare și medii fizice accesibile pentru a asigura participarea deplină a acestora la procesul de depistare.

Pentru a asigura accesibilitatea și soluții personalizate care să ofere un sprijin de calitate și să respecte drepturile omului, co-crearea este esențială. Aceasta se referă la procesul colaborativ de implicare a diferitelor părți interesate, inclusiv cetățeni, comunități, experți și organizații, în elaborarea și conceperea politicilor.¹⁸ Asigurarea unei cooperări mai semnificative cu societatea civilă, inclusiv cu organizațiile conduse de migranți, cu experții și, în special, cu persoanele cu experiență directă, în elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea politicilor, pentru a reflecta abordarea psihosocială și bazată pe drepturi, necesară în societate. În paralel, formarea în materie de accesibilitate ar trebui să se extindă la părțile interesate implicate în elaborarea acestor dispoziții.

După cum s-a arătat anterior, accesibilitatea corespunde, de asemenea, cu cazarea, împreună cu transportul, informarea și comunicarea și accesul la servicii. În cadrul proceselor de screening, informațiile privind procedurile, drepturile și responsabilitățile ar trebui să fie furnizate în formate accesibile, având în vedere nevoile diverse ale persoanelor cu probleme de sănătate mintală și dizabilități psihosociale. Intersecționalitatea trebuie abordată în mod cuprinzător, prin centrarea pe individ și luarea în considerare a unor factori precum vârsta, dizabilitatea, rasa, nivelul de educație, religia, barierele geografice, asigurându-se în același timp că procesul este sensibil din punct de vedere cultural, al dizabilității și al genului. De exemplu, un migrant care se confruntă cu probleme de sănătate mintală poate fi mai puțin dispus să dezvăluie informații specifice din cauza stigmatizării sănătății mintale sau pentru că nu înțelege procedura sau nu are încredere în autoritățile de azil.

Izbuclirea pandemiei COVID-19 a dus la o creștere a utilizării instrumentelor digitale ca parte a procedurii de azil. Deși utilizarea acestor tehnologii a fost impusă ca o necesitate urgentă de a limita contactul uman, este probabil ca astfel de instrumente să rămână.¹⁹ Pentru migranți, barierele digitale pot contribui la excluderea lor și le pot împiedica posibilitatea de a se bucura de drepturi și garanții specifice în cadrul procedurii de azil în temeiul legislației UE. De exemplu, sistemele digitale de rezervare pot duce la întârzieri în momentul solicitării de sprijin din partea profesioniștilor din domeniul sănătății pentru cei care au nevoie de alternative, cum ar fi rezervarea în persoană, din cauza lipsei de acces la instrumentele digitale, a semnalului prost sau a datelor limitate. Interviu personal prin videoconferință sau telefonic poate să nu fie potrivit pentru toți solicitanții. Deși interviurile personale la distanță ar putea fi preferate în unele cazuri (de exemplu, obstacole legate de călătorie), s-ar putea să nu fie ideale pentru cei cu un nivel scăzut de alfabetizare digitală. Prin urmare, nevoile specifice ar trebui să fie un factor principal pentru a evalua dacă un interviu la distanță sau o audiere prin intermediul unei evaluări de la caz la caz:²⁰ , cu accent pe autodeterminarea și agenția

---

¹⁷ EUAA (2022), EUAA Asylum and Reception Operational Response Catalogue, disponibil la:

<https://euaa.europa.eu/euaa-asylum-and-reception-operational-response-catalogue>

¹⁸ Mental Health Europe (2023), "Toolkit on Co-Creation", disponibil la: <https://www.mhe-sme.org/mhe-releases-co-creation-toolkit/>

¹⁹ AIDA (2022), "Digitalizarea procedurilor de azil: riscuri și beneficii", disponibil la: <https://asylumineurope.org/comparative-reports/>

²⁰ UNHCR (2020), "Key Procedural Considerations on the Remote Participation of Asylum-Seekers in the Refugee Status Determination Interview" (Considerații procedurale esențiale privind participarea la distanță a

solicitantului. În sens mai general, este necesar să se abordeze problema decalajului digital și să se investească în alfabetizarea digitală în rândul populației migrante, în special în cazul migranților aflați în situații vulnerabile.

În legătură cu informațiile accesibile și cu navigarea prin mecanismele de sprijin disponibile, cunoștințele de sănătate mintală ale migranților și refugiaților sunt esențiale pentru a le permite persoanelor să înțeleagă, să recunoască și să abordeze problemele de sănătate mintală. O alfabetizare limitată în materie de sănătate mintală poate limita oportunitățile migranților și refugiaților de a se implica în mod activ în luarea deciziilor privind sănătatea și îngrijirea lor, împiedicând autodeterminarea și agenția lor. Pe de altă parte, o mai bună alfabetizare în materie de sănătate mintală poate favoriza medii de sprijin în cadrul comunităților, pentru a promova conștientizarea și a reduce stigmatizarea în materie de sănătate mintală. Astfel, creșterea nivelului de cunoștințe în domeniul sănătății mintale poate contribui la promovarea sănătății mintale, la prevenire, la intervenția timpurie și la creșterea sprijinului pentru sănătate mintală, ceea ce va duce, în cele din urmă, la rezultate mai bune în materie de sănătate mintală.

În general, barierele de accesibilitate pot avea un impact asupra cererii de solicitare a procedurii normale de azil, alături de asistența și sprijinul psihologic imediat. Abordarea acestor inechități este esențială pentru a ne asigura că migranții cu probleme de sănătate mintală și cu dizabilități psihosociale se pot bucura de protecție și asistență în condiții de egalitate.

[Libertate față de exploatare, violență și abuz & Statistici și colectare de date \(articolele 16 și 31\)](#)

Persoanele cu dizabilități, inclusiv cu dizabilități psihosociale, sunt mai susceptibile de a se confrunta cu exploatarea, violența și abuzul, în special fetele și femeile.²¹ Articolul 16 din UNCPRD solicită instituirea de măsuri legislative, administrative, sociale, educaționale și de altă natură pentru a proteja persoanele cu handicap împotriva tuturor formelor de exploatare, violență și abuz. În plus, pentru a preveni toate formele de exploatare, violență și abuz trebuie să se ia măsuri adecvate de sprijin pentru persoanele cu handicap, familiile acestora și persoanele care le îngrijesc, iar toate facilitățile și programele destinate persoanelor cu handicap trebuie să fie monitorizate în mod eficient de autorități independente.

În plus, articolul 31 din CNUDPH subliniază importanța colectării și menținerii de informații statistice despre persoanele cu handicap pentru a asigura incluziunea și participarea egală a acestora în societate. Aici se subliniază importanța datelor (dezagregate) în formularea și punerea în aplicare a politicilor de promovare a drepturilor și bunăstării persoanelor cu handicap.

Ce înseamnă acest lucru pentru politicile de migrație?

Garantarea unei supravegheri independente eficiente și a responsabilității prin intermediul unor mecanisme de monitorizare îmbunătățite este esențială pentru protejarea drepturilor omului, prevenirea abuzurilor, asigurarea transparenței și îmbunătățirea continuă a politicilor și practicilor în materie de migrație în Uniunea Europeană. Deși necesitatea de a evalua și de a aborda nevoile vulnerabilității solicitanților de azil este un aspect acceptat pe scară largă ca parte a proceselor de

---

solicitanților de azil la interviul de determinare a statutului de refugiat), disponibil la: <https://bit.ly/3rLgT6b>, p. 4.

²¹ Mailhot Amborski MA, Bussi eres EL, Vaillancourt-Morel MP, Joyal CC (2021) "Violența sexuală împotriva persoanelor cu dizabilități: A Meta-Analysis", disponibil la: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33657931/>

migrație,²² punerea în aplicare a unor astfel de practici nu este întotdeauna urmată. De exemplu, în 2020, Crucea Roșie germană a raportat o lipsă de identificare sistematică a dizabilităților atunci când refugiații sosesc pentru prima dată în Germania: ceea ce riscă să pună în pericol capacitatea solicitanților de a-și dovedi cererea de protecție în cadrul procedurii de azil.²³ Pentru a sprijini această monitorizare, trebuie aplicate mecanisme care să fie cu adevărat transparente și pe deplin independente de autoritățile naționale, pentru a contribui la un proces continuu de responsabilizare. De asemenea, trebuie sistematizate mecanisme în cadrul procedurii de azil care să colecteze date privind egalitatea (de sănătate, inclusiv de sănătate mintală), dezagregate pe indicatori privind multiplele motive de discriminare, și să armonizeze colectarea de date la nivelul UE.

În conformitate cu UNCPRD, persoanele care se află în procesul de azil și comunitățile lor mai largi ar trebui să primească informații și educație cu privire la modul în care pot evita, identifica și raporta cazurile de exploatare, violență și abuz. În ceea ce privește în mod specific procesele de selecție, persoanele cu probleme de sănătate mintală și cu dizabilități psihosociale ar trebui să fie informate într-un mod accesibil cu privire la drepturile lor și la modul în care pot raporta orice maltratare. Pentru a surprinde intersectorialitatea, ar trebui, de asemenea, să se înregistreze date dezagregate în funcție de sex, handicap, vârstă și alte motive.

Pe scurt, articolul 16 din CNUDPH subliniază importanța protejării persoanelor cu handicap împotriva exploatarei, violenței și abuzului. Procesele de migrație și procedurile de selecție ale UE ar trebui să fie consolidate pentru a preveni răul, pentru a fi sensibile la aspectele legate de sănătatea mintală, de gen și de vârstă, pentru a oferi educație și informații și pentru a face obiectul unei monitorizări eficiente de către autorități independente.

Alte preocupări privind abordarea UE față de migranți și refugiați

Standarde duble în practică

În 2022, Directiva UE privind protecția temporară²⁴ a fost declanșată pentru prima dată de UE ca răspuns la invazia fără precedent a Rusiei în Ucraina, pentru a oferi asistență rapidă și eficientă persoanelor care fugeau din calea războiului. Directiva, prelungită pentru o perioadă de până la trei ani, permite ca persoanelor care fug de războiul din Ucraina să li se acorde protecție temporară în UE, oferindu-le acces la permise de ședere, educație și piața muncii. Acest lucru exclude în mod implicit comunitățile marginalizate, cum ar fi apatrizii și refugiații non-ucraineni stabiliți în Ucraina²⁵ ,

---

²² EASO (2021), Vulnerabilitatea în contextul cererilor de protecție internațională, disponibil la:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6d8c0c45-77e6-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>

²³ Biroul UE al Crucii Roșii (2020), "Unseen?! Refugiații cu dizabilități în Germania", disponibil la:

<https://redcross.eu/projects/unseen-refugees-with-disabilities-in-germany>

²⁴ Decizia de punere în aplicare (UE) 2022/382 a Consiliului din 4 martie 2022 de stabilire a existenței unui aflux masiv de persoane strămutate din Ucraina, în sensul articolului 5 din Directiva 2001/55/CE, și având ca efect introducerea protecției temporare, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0382>

²⁵ Human Rights Watch (2023), "Ukraine Response Shows Principled Approach Possible Put Values into Practice on Rule of Law, Cost-of-Living, Migration Policies", disponibil la: <https://www.hrw.org/news/2023/01/12/eu-ukraine-response-shows-principled-approach-possible>

expunând standardele duble și discriminarea inerentă în răspunsurile Europei la problema refugiaților.²⁶

Pe lângă lipsa unui sprijin umanitar incluziv pentru persoanele cu dizabilități, războiul din Ucraina scoate la iveală inconsecvența procedurilor de migrație ale UE și discriminarea sistematică la nivel național. Războiul a scos la iveală inegalitățile rasiale,²⁷ cu exemple de țări care refuză azilul unor migranți de diferite naționalități și etnii care fug din Ucraina, contrar legilor internaționale și strategiilor UE, cum ar fi Strategia împotriva rasismului.²⁸ De exemplu, guvernul danez a fost acuzat de măsuri discriminatorii: în 2018, parlamentul și guvernul danez au introdus planuri controversate pentru a pune capăt "ghetourilor" prin mijloace precum evacuările forțate. "Ghetourile" au fost clasificate ca fiind zone în care mai mult de 50% dintre locuitori provin din etnii non-occidentale, unde există un nivel scăzut de ocupare a forței de muncă și de educație.²⁹ În 2022, această lege a fost modificată pentru a acorda persoanelor care fug din Ucraina acces la locuințe acum goale (din cauza evacuărilor).³⁰

Experiența rasismului poate crește probabilitatea de a dezvolta sau de a se agrava problemele de sănătate mintală. Refuzul de a beneficia de adăpost are un impact evident asupra bunăstării mentale. Contrastul puternic al răspunsului la criza refugiaților din 2015 în comparație cu criza din Ucraina a fost, de asemenea, subliniat nu numai în politică, ci și în mass-media. Numeroase reportaje despre război au inclus, de asemenea, comentarii rasiste și xenofobe din partea marilor instituții de presă.³¹

Ca urmare a tratamentului disproporționat, în martie 2022, Parlamentul European a solicitat țărilor UE să admită și cetățenii non-ucraineni care fug din calea conflictului, indiferent de naționalitate.³² Atenția sporită, solidaritatea și intervențiile politice ca răspuns la strămutarea din Ucraina au demonstrat valoarea unor proceduri mai simple, a accesului rapid la un statut de protecție, permițând persoanelor să lucreze cât mai curând posibil, astfel încât să poată contribui la societate, și a libertății de circulație care permite unitatea familiei și o distribuție mai echitabilă a responsabilităților între statele membre ale UE.³³

---

²⁶ Reilly R. și Flynn M. (2022), "The Ukraine Crisis Double Standards: Has Europe's Response to Refugees Changed?", disponibil la: <https://www.globaldetentionproject.org/the-ukraine-crisis-double-standards-has-europes-response-to-refugees-changed>

²⁷ 2022 martie, știri ONU, "Șeful UNHCR condamnă "discriminarea, violența și rasismul" împotriva unor persoane care fug din Ucraina", <https://news.un.org/en/story/2022/03/1114282>

²⁸ Comisia Europeană, Planul de acțiune al UE împotriva rasismului 2020-2025, disponibil la: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

²⁹ 'Februarie 2022, Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, 'Disguised Racism: Pachetul discriminatoriu, punitiv și contraproductiv al Danemarcei privind ghetourile', disponibil la: <https://euromedmonitor.org/uploads/reports/GhettoPackageEN.pdf>

³⁰ 20 mai 2022, The Guardian, "Denmark accused of racism after anti-ghetto law adapted for Ukrainians", disponibil la: <https://www.theguardian.com/world/2022/may/02/denmarkaccused-racism-anti-ghetto-law-ukraine-refugees>

³¹ 2022, The Washington Post, "Opinie: Coverage of Ukraine has exposed longstanding racist biases in Western media", <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/02/28/ukraine-coverage-media-racist-biases/>

³² Rezoluția Parlamentului European din 1 martie 2022 referitoare la agresiunea rusă împotriva Ucrainei, disponibilă la: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-03-01_EN.html

³³ ECRE (2023), Editorial: Acordul privind Pactul privind migrația, punct cu punct, disponibil la: <https://ecre.org/editorial-migration-pact-agreement-point-by-point/>

Recomandări cheie

Pentru a se asigura că nevoile specifice și intersectoriale ale migranților și refugiaților sunt satisfăcute printr-o abordare a sănătății mintale bazată pe drepturile omului și psihosociale, Mental Health Europe solicită UE, statelor membre, autorităților locale și părților interesate relevante să:

- Să se asigure că toate măsurile privind migrația respectă Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (UNCPRD) și standardele internaționale. Modelul psihosocial al sănătății mintale ar trebui să fie aplicat în orice moment;
- Îmbunătățirea politicilor existente privind migrația pentru a progresa rapid și a investi în sisteme de îngrijire a sănătății mintale echitabile și conforme cu drepturile omului. Serviciile de sănătate mintală ar trebui să fie dezvoltate în colaborare cu migrații și refugiații (inclusiv cu cei cu dizabilități psihosociale) și cu părțile interesate, inclusiv ONG-urile și organizațiile comunitare;
- să extindă și să consolideze standardele existente privind condițiile de primire și garanțiile procedurale pentru grupurile vulnerabile în timpul procedurii de selecție; să mandateze și să sprijine statele membre în aplicarea uniformă a acestora;
- să impună evaluarea vulnerabilităților în toate cazurile și să prevadă un standard minim pentru această procedură; standardul minim pentru procedura de evaluare ar trebui să fie definit în urma consultării cu experți în domenii relevante, cum ar fi dizabilitățile, sănătatea mintală și dezvoltarea copiilor și adolescenților;
- să introducă un standard minim universal de îngrijire și sprijin care să fie acordat resortisanților țărilor terțe în urma identificării vulnerabilităților, având în vedere sănătatea lor fizică și mentală;
- Furnizarea unui standard universal și sprijinirea statelor membre pentru a mobiliza un număr suficient de personal cu o pregătire adecvată pentru a realiza procesul de identificare a vulnerabilității și pentru a asigura prezența unor interpreți și mediatori culturali cu o pregătire adecvată în timpul procesului de evaluare. Asigurarea unui personal format în funcție de gen, handicap și sensibilitate culturală.
- Stabiliți un standard ridicat de monitorizare și supraveghere pentru a preveni prejudiciile și denaturările în procedura de screening, precum și epuizarea personalului. Asigurați o monitorizare și o evaluare independentă a procedurii de depistare a vulnerabilității, precum și a serviciilor de îngrijire oferite persoanelor cu vulnerabilități recunoscute. Să stabilească standarde și orientări de monitorizare pentru serviciile și facilitățile publice pentru a asigura servicii accesibile;
- Îmbunătățirea cunoștințelor în materie de sănătate mintală prin campanii de sensibilizare privind sănătatea mintală, prin dezvoltarea de resurse (de exemplu, seturi de instrumente) pentru migrații și refugiați, precum și pentru profesioniștii și părțile interesate relevante;
- Să se asigure că discriminarea este abordată la toate nivelurile, migrații și refugiații beneficiind de sprijin egal prin măsuri echitabile;
- să aplice un mecanism de monitorizare care să fie transparent și complet independent de autoritățile naționale pentru a contribui la un proces continuu de responsabilizare .

Concluzii

Avem un drum lung de parcurs pentru ca procesele de azil și de migrație ale UE să sprijine factorii de protecție a sănătății mintale, în loc să exacerbeze factorii de risc pentru sănătatea mintală, prin consolidarea sistemelor de protecție printr-o abordare centrată pe drepturile omului și pe persoană. Din nefericire, sănătatea mintală a migranților, deși este afectată de întreaga experiență de migrație, rămâne deseori o chestiune de ultimă oră. O abordare cuprinzătoare a migrației trebuie să garanteze că migranții și refugiații cu dizabilități psihosociale și probleme de sănătate mintală pot avea acces la un sprijin adaptat. Având în vedere că presiunile migrației continuă să crească, este momentul ca investițiile să adopte un răspuns la nivelul întregii societăți și să nu facă compromisuri în ceea ce privește drepturile omului.

www.mhe-sme.org

Cofinanțat de Uniunea Europeană

Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă în mod necesar cele ale Uniunii Europene sau ale Programului CERV al Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană și nici autoritatea care acordă finanțarea nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.